پیش‌بینی دشواری در نظم‌جویی هیجان بر مبنای کارکردهای تحولی خانواده

مهرنسا شهابی[۱]، سید امیر امین‌یزدی[۲]، علی مشهدی[۲]، جعفر حسنی[۳]

مقاله پژوهشی

چکیده

زمینه و هدف: در سال‌های اخیر، مشکلات مربوط به ناتوانی در نظم‌جویی هیجان باعث شده است که محققان زیادی به مطالعه متغیرهای تعیین کننده و مرتبط با آن بپردازند. از جمله این عوامل می‌توان به کارکردهای تحولی خانواده اشاره نمود. هدف از انجام پژوهش حاضر، پیش‌بینی مشکلات نظم‌جویی هیجان بر مبنای کارکردهای تحولی خانواده بود.

مواد و روش‌ها: این پژوهش از نوع توصیفی- همبستگی بود و در آن ۲۰۱ نفر از بین تمامی والدین دانش‌آموزان دوره ابتدایی شهر تهران به روش نمونه‌گیری در دسترس انتخاب شدند و مقیاس کارکردهای تحولی خانواده (Developmental family function assessment questionnaire یا DFFAQ) و پرسش‌نامه دشواری در نظم‌جویی هیجان (Difficulties emotion regulation scale یا DERS-۱۶) را تکمیل نمودند. داده‌های حاصل با استفاده از ضریب همبستگی Pearson و تحلیل رگرسیون چندگانه در نرم‌افزار SPSS مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت.

یافته‌ها: ابعاد کارکردهای تحولی خانواده با برخی از مؤلفه‌های دشواری در نظم‌جویی هیجانی رابطه معنی‌داری داشت. همچنین، از بین این ابعاد، سه بعد تفکر منطقی، ارتباط متقابل و بازنمایی ایده‌ها توانست مؤلفه‌های عدم وضوح هیجانی و عدم پذیرش هیجانی، کنترل تکانه را پیش‌بینی نماید. در مجموع، از بین سایر متغیرهای پیش‌بین، بعد تفکر منطقی با تبیین ۰/۱۰ درصد از واریانس نمرات مؤلفه عدم وضوح هیجانی، بالاترین ضریب تبیین را برای دشواری در نظم‌جویی هیجان به خود اختصاص داد.

نتیجه‌گیری: ابعاد کارکردهای تحولی خانواده پیش‌بین مهم دشواری در نظم‌جویی هیجان است و توجه به آن‌ها توسط روان‌شناسان و پژوهشگران در جلسات آموزشی و مشاوره برای خانواده‌ها و درمان‌های مبتنی بر نظم‌جویی هیجانی می‌تواند به کاهش مشکلات نظم‌جویی هیجان بینجامد و پیامدهای مؤثرتری را رقم بزند.

واژه‌های کلیدی: هیجان، نظم‌جویی، خانواده

ارجاع: شهابی مهرنسا، امین‌یزدی سید امیر، مشهدی علی، حسنی جعفر. **پیش‌بینی دشواری در نظم‌جویی هیجان بر مبنای کارکردهای تحولی خانواده.** مجله تحقیقات علوم رفتاری ۱۳۹۵؛ ۱۵ (۱): ۴۱-۳۵

دریافت مقاله: ۱۳۹۵/۹/۱۷ پذیرش مقاله: ۱۳۹۵/۱۱/۲۲

مقدمه

نظم‌جویی هیجان مفهوم وسیعی است که طیف گسترده‌ای از حالت‌های زیستی، اجتماعی، رفتاری و همچنین، فرایندهای روانی هشیار و ناهشیار را در برمی‌گیرد (۱). این توانایی شکل خاصی از خودکنترلی است که اجازه عملکرد مؤثر را در هنگام مواجهه با تجربیاتی که پاسخ‌های هیجانی شدید را فرا می‌خوانند، می‌دهد (۲). همچنین، با عملکرد مناسب در تکالیف شناختی و رفتاری که منجر به بهبود سازگاری و بهزیستی افراد در زندگی روزمره می‌باشد، ارتباط دارد. بر خلاف این که نظم‌جویی هیجان بخش مهمی از زندگی هر فرد را به خود اختصاص می‌دهد، دشواری در هیجان و نظم‌جویی آن می‌تواند موجب مشکلات فراوانی گردد (۳). نتایج تحقیقات مختلف نشان می‌دهد که مشکلات نظم‌جویی هیجان به عنوان یک جنبه مرکزی در بسیاری از اختلالات روان‌شناختی و رفتارهای ناسازگار مطرح است (۵، ۴) و این مشکلات در مدل‌های آسیب‌شناسی روانی مانند اختلال افسردگی عمده، اختلال دوقطبی، اختلالات اضطرابی، اختلالات خوردن و اختلالات شخصیتی گوناگون به کار گرفته شده است (۶).

دشواری در نظم‌جویی هیجانی به معنی استفاده از روش‌ها و راهبردهای مشکل‌زایی است که افراد در پاسخ به حالت‌های هیجانی تجربه شده استفاده می‌کنند. استفاده از این روش‌های ناکارامد، باعث به وجود آمدن مشکلات فراوانی در افراد و جوامع می‌گردد (۷). پاسخ‌های هیجانی که افراد در هنگام مواجه با رویدادهای هیجانی ارایه می‌دهند، شامل موارد شکست در درک یا پذیرش تجربیات هیجانی، کنترل رفتارها در زمان تجربه هیجانات منفی، کاربرد انعطاف‌پذیر راهبردهای متناسب با موقعیت برای تعدیل شدت و یا مدت پاسخگویی هیجانی و تمایل به تجربه هیجانات منفی به عنوان بخشی از پیگیری فعالیت‌های معنی‌دار زندگی است (۸، ۴). هدف این راهبردها، تغییر در شخصی است که هیجان را تجربه می‌کند (درونی) یا تغییری در فرد دیگر (بیرونی) است؛ مانند زمانی که والدین به کودکان خود کمک می‌کنند که هیجاناتشان را تنظیم کنند (۹).

۱- دانشجوی دکتری، گروه روان‌شناسی، دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی، دانشگاه فردوسی مشهد، مشهد، ایران
۲- دانشیار، گروه روان‌شناسی بالینی، دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی، دانشگاه فردوسی مشهد، مشهد، ایران
۳- دانشیار، گروه روان‌شناسی بالینی، دانشکده روان‌شناسی و علوم تربیتی، دانشگاه خوارزمی، تهران، ایران
نویسنده مسؤول: سید امیر امین‌یزدی
Email: yazdi.amin@gmail.com

Proof Version
[Downloaded from rbs.mui.ac.ir on 2026-11-26]
[DOR: 20.1001.1.17352029.1396.15.1.6.5]

بنا بر انبوه شواهد مختلف بـر اهمیـت نظـم‌جـویی هیجـانی، روان‌شناسـان تحولی به دنبال فرایندهای زیربنایی این سازه مهم هستند. توانـایی نظـم‌جـویی هیجان از ابتدای زندگی پدیدار می‌شود و بنا به یافته‌های متعدد، عوامـل زیـادی بر تحول آن تأثیر دارد. از جمله این عوامل می‌توان بـه خلـق و خـوی کودکـان، رشد شناختی و عصب فیزیولوژیکی، جنسیت، مذهب، خانواده و فرهنگ نـام بـرد (۱۱، ۱۰)، اما از بین این عوامل، عملکرد خانواده با نظـم‌جـویی هیجـانی ممکـن است ارتباط قابل توجهی داشته باشد (۱۲). عملکـرد خـانواده بـه توانـایی آن در هماهنگی با تغییرات، حل تضادها و تعارضات، همبستگی بین اعضا و موفقیت در اعمال الگوهای انضباطی، اجرای مقررات و اصول حاکم بر ایـن نهـاد بـا هـدف حفاظت از کل سیستم خانواده مربوط است. شواهد زیادی حاکی از آن اسـت کـه بین عملکرد ضعیف خـانواده و ابـتلای فرزنـدان بـه اضـطراب، اخـتلال خـواب، افسـردگی و اخـتلال عملکـرد اجتمـاعی رابطـه معنـی‌داری وجـود دارد (۱۳). همچنین، عملکرد ضـعیف خـانواده بـر تجربیـات هیجـانی درون خـانواده تـأثیر می‌گذارد و باعث مشکلاتی در نظم‌جویی هیجان می‌گردد. پژوهش‌هـای زیـادی نیز این امر را تأیید کرده‌اند که بافت خـانواده تـأثیر زیـادی بـر رشـد هیجـانی و اجتماعی افراد دارد و از نقش گسترده عوامل خانوادگی با نظم‌جویی هیجان خبـر دادند (۱۵، ۱۴). خانواده‌های مختلف، کودکان را برای نظم‌جویی هیجاناتشان بـه روشی که فرهنگ آن خانواده است، اجتماعی مـی‌کننـد. بـرای مثـال، ارتباطـات والد- فرزندی گرم و حمایتگر، با سلامت کفایـت هیجـانی و نظـم‌جـویی آن در کودکان ارتباط دارد؛ در حالی که سبک‌های والدگری منفی کـه بـا تضـاد بـالا و خصومت ارتباط دارد، می‌تواند مشکلات نظم‌جویی هیجانی را نشـان دهـد (۱۳). همچنین، در پژوهشی از تأثیر والدگری مقتدرانه با نظم‌جـویی هیجـان، هیجـان خصیصه‌ای و خوشبختی کلی خبر داده شد (۱۶).

با توجه به مطالب بیان شده، بر خلاف تأثیر خانواده بر نظم‌جـویی هیجـان، هنوز مطالعه کاملی که نقش این کارکردهای خانواده را در دشواری در نظم‌جویی هیجانی مورد بررسی قرار دهد، صورت نگرفته است. از این‌رو، پژوهش حاضر بـا این هدف و به منظـور پـیش‌بینـی مشـکلات نظـم‌جـویی هیجـانی بـر مبنـای کارکردهای تحولی خانواده صورت گرفت.

مواد و روش‌ها

جامعه آماری این پژوهش توصیفی– همبستگی را تمامی والـدین دانـش‌آمـوزان دوره ابتدایی شهر تهـران در سـال تحصـیلی ۹۵-۱۳۹۴ تشـکیل داد کـه تعـداد ۲۰۱ نفر (با میانگین سنی ۳۱/۰۸ سال) به روش نمونـه‌گیـری در دسـترس (بـه دلیل استفاده از نمونه والدین و دشواری پیدا کردن تعداد مختلفـی از ایـن افـراد) انتخاب شدند. در ابتدا از میان مدارس ابتدایی شهر تهران، دو مدرسه بـه عنـوان مدارس هدف انتخاب گردید و پس از هماهنگی‌های لازم، والدین دانـش‌آمـوزان از طریق دعوت‌نامه به مدرسه دعوت شدند تا ضمن شرکت در کارگاه آموزشی با موضوع تربیت فرزند، به پرسش‌نامه‌های پـژوهش نیـز پاسـخ دهنـد. بـا حضـور ۳۰۰ نفر از والدین (مادر یا پدر) در دو مدرسه، پرسش‌نامه‌ها بین آنان توزیع شد و یکی از پژوهشگران از طریق سخنرانی نحوه تکمیل پرسش‌نامه‌هـا را توضـیح و بـه سـؤالات آن‌هـا پاسـخ داد. برخـی از آزمـودنی‌هـا خواسـتار تکمیـل کـردن پرسش‌نامه‌ها در منـزل شـدند کـه پرسـش‌نامـه‌هـا تحویـل و طـی یـک هفتـه پرسش‌نامه‌ها عودت گردید. سایر شرکت کنندگان در سالن اجتماعات مدارس بـه تکمیـل پرسـش‌نامـه‌هـا پرداختنـد. در نهایـت، پـس از جمـع‌آوری و حـذف پرسش‌نامه‌های ناقص، ۲۰۱ پرسش‌نامه قابل استفاده از والـدین بـه دسـت آمـد. پس از اجرا و جمع‌آوری پرسش‌نامه‌ها، داده‌ها بـا اسـتفاده از ضـریب همبسـتگی Pearson و تحلیل رگرسیون چندگانه به شیوه گام‌به‌گـام در نـرم‌افـزار SPSS نسخه ۱۹ (version 19, SPSS Inc., Chicago, IL) مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت.

جمع‌آوری داده‌های مطالعه با استفاده از ابزارهای زیر انجام شد:

۱- پرسـش‌نامـه سـنجش کـارکرد تحـولی خـانواده (Developmental family functionassessment questionnaire یا DFFAQ):

این پرسش‌نامه بـه منظـور سـنجش کـارکرد تحـولی خـانواده طراحی گردید (۱۷). پرسش‌نامه مذکور دارای ۴۳ گویه است که کـارکرد خـانواده را در ۷ جنبه شامل «توجه و تنظیم، صمیمیت، ارتباط متقابل دوسویه، حل مسأله مشترک، ایجاد بازنمایی‌های ایده، تفکر منطقی و انضباط» مـورد سـنجش قـرار می‌دهد. تمام پاسخ‌ها از صفر (هیچ وقت) تا ۳ (همیشه) نمـره‌گـذاری مـی‌شـود. نمره هر خرده مقیاس، حاصل جمع مواد مربوط به هر مقیاس و تقسیم آن بر تعـداد مواد می‌باشد. نمره بالا در هر خرده مقیاس بیانگر ضـعف کـارکردی خـانواده در آن حیطه می‌باشد. برای تعیین روایی ملاک این پرسش‌نامه بـا ابـزار سـنجش کـارکرد خـانواده McMaster (McMaster Family Assessment Device یـا FAD) مورد محاسبه قرار گرفت و ضریب ۰/۷۵- به دست آمد. تحلیـل عـاملی مؤلفه‌های اصلی با دوران واریماکس مورد بررسی قرار گرفت و با در نظر گـرفتن یک مدل ۷ عـاملی، قـادر بـه تبیـین ۶۷/۲۵ درصـد از کـل واریـانس اسـت. در خصوص پایایی نیز، ضریب بازآزمایی پرسش‌نامه کارکرد تحولی خـانواده ۰/۹۳ و میزان ضریب Cronbach's alpha کلـی پرسـش‌نامـه، ۰/۹۲ و بـرای خـرده مقیاس‌های این پرسش‌نامه از ۰/۵۳ تا ۰/۷۲ به دسـت آمـد کـه بیـانگر پایـایی مطلوب این مقیاس به طور کلی است (۱۸).

۲- فرم کوتاه مقیـاس دشـواری‌هـای نظـم‌جـویی هیجـانی (Difficulties emotion regulation scale یـا DERS-۱۶):

ایـن مقیاس توسط Bjureberg و همکاران برای سنجش میـزان دشـواری در ابعـاد مختلف نظم‌جویی هیجانی طراحی شد (۷). این نسخه ۱۶ سؤال را در برمی‌گیـرد که ۵ بعد «عـدم پـذیرش هیجانـات منفـی (۳ آیـتم)، نـاتوانی در درگیـر شـدن رفتارهای هدفمند در زمان پریشانی (۳ آیتم)، مشکلات کنترل رفتار تکانشـی در زمان پریشانی (۳ آیتم)، دسترسی محدود به راهبردهای نظم‌جویی هیجانی مـؤثر (۵ آیتم)، فقدان وضوح هیجانی (۲ آیتم)» را می‌سنجد. مانند نسـخه اصـلی ایـن مقیاس، پاسخ‌ها برای هر آیتم در مقیاس پنج درجه‌ای لیکرت از ۱ (تقریباً هرگـز) تا ۵ (تقریباً همیشه) درجه‌بندی می‌شود. میـانگین نمـره کـل افـراد مـی‌توانـد از ۸۰-۱۶ باشد و نمرات بالاتر نشان دهنـده سـطوح بـالاتر نارسـایی نظـم‌جـویی هیجانی است. پایایی و روایی این مقیاس بر روی نمونه‌های بـالینی (۹۶ نفـر) و دو گروه نمونه بزرگ عادی (۴۸۲ و ۱۰۲ نفر) بررسی شد. نتایج حاکی از آن بـود که DERS-۱۶ همسانی درونی عالی، پایایی خوب بازآزمایی و روایی افتراقی و همگرای خوبی دارد (۷). در مطالعه حاضر، بـه منظـور بررسـی روایـی محتـوایی پرسش‌نامـه DERS-۱۶، فـرم اولیـه آن پـس از ترجمـه در اختیـار تعـدادی از استادان و دانشجویان مقطع دکتری روان‌شناسـی قـرار گرفـت و بـرای بررسـی مناسب بودن گویه‌ها، دو گزینه مناسب و نامناسب برای هر سؤال در نظر گرفتـه

Proof Version

[Downloaded from rbs.mui.ac.ir on 2026-11-26]

[DOR: 20.1001.1.17352029.1396.15.1.6.5]

شد. نتایج حاصل از توصیف داده‌ها نشان داد که ۸۰ درصد گویه‌ها مناسب بود. همچنین، جهت بررسی پایایی فرم فارسی این مقیاس از روش ضریب Cronbach's alpha استفاده گردید. میزان ضریب برای نمره کلی مقیاس، ۰/۹۱ به دست آمد که نشان دهنده همسانی درونی بسیار بالای پرسش‌نامه است (۱۹).

یافته‌ها

ویژگی‌های جمعیت‌شناختی نمونه‌های پژوهش همچون جنسیت و مقطع تحصیلی در جدول ۱ ارایه شده است.

جدول ۱. خصوصیات جمعیت شناختی مشارکت کنندگان

آزمودنی‌ها	متغیرها	تعداد (درصد)
جنسیت	زن	۱۳۷ (۶۸/۱۰)
	مرد	۶۴ (۳۱/۸۰)
تحصیلات	دیپلم	۸۳ (۴۱/۲۰)
	کارشناسی	۸۰ (۳۹/۸۰)
	کارشناسی ارشد	۳۳ (۱۶/۴۰)
	دکتری	۵ (۰/۰۲)

بر اساس اطلاعات مندرج در جدول، بیشترین فراوانی از نظر جنسیت مربوط به گروه زنان (۱۳۷ نفر) و از لحاظ مقطع تحصیلی، بیشترین فراوانی مربوط به مقطع دیپلم (۸۳ نفر) بود. شاخص‌های میانگین، انحراف معیار و ضرایب همبستگی Pearson متغیرهای کارکردهای تحولی خانواده به عنوان متغیرهای پیش‌بین و دشواری در نظم‌جویی هیجان به عنوان متغیرهای ملاک بررسی شد که داده‌های آن در جدول ۲ آمده است.

داده‌های جدول ۲ نشان می‌دهد که بین همه ابعاد کارکردهای تحولی خانواده و برخی مؤلفه‌های دشواری در نظم‌جویی هیجانی، همبستگی منفی معنی‌داری وجود داشت. این روابط منفی معنی‌دار عبارت از رابطه بعد توجه و تنظیم با مؤلفه‌های عدم وضوح هیجانی، دسترسی محدود به راهبردهای نظم‌جویی هیجان و کنترل تکانه، رابطه بعد صمیمیت و جذب انسان‌ها با مؤلفه‌های عدم وضوح هیجانی و کنترل تکانه، رابطه بعد ارتباط متقابل با مؤلفه‌های عدم وضوح هیجانی و کنترل تکانه، بعد حل مسأله اجتماعی مشترک با مؤلفه‌های عدم وضوح هیجانی و کنترل تکانه، رابطه بعد بازنمایی و ایده‌ها با مؤلفه‌های عدم وضوح هیجانی، کنترل تکانه و دسترسی محدود به راهبردهای نظم‌جویی هیجانی، رابطه بعد تفکر منطقی با مؤلفه‌های عدم وضوح هیجانی، کنترل تکانه و دسترسی محدود به راهبردهای نظم‌جویی هیجانی، رابطه بعد انضباط با مؤلفه‌های عدم وضوح هیجانی و کنترل تکانه بود. سایر روابط بین ابعاد کارکردهای تحولی و مؤلفه‌های دشواری در نظم‌جویی هیجانی از لحاظ آماری معنی‌دار نبود.

جهت بررسی نقش ابعاد کارکردهای تحولی خانواده در مؤلفه‌های دشواری در نظم‌جویی هیجانی از روش تحلیل رگرسیون چندگانه به شیوه گام‌به‌گام استفاده شد. بدین منظور، در تمام معادلات ابتدا پیش‌فرض‌های استفاده از مدل رگرسیون از طریق Durbin-Watson برای بررسی استقلال خطاها و آزمون هم‌خطی (Collinearity) با دو شاخص ضریب تحمل و عامل تورم واریانس (Variance inflation factor یا VIF) مورد بررسی قرار گرفت. مقادیر عددی آزمون‌های Durbin-Watson برای متغیرهای مورد بررسی در فاصله ۱/۸۰–۱/۲۲ و شاخص‌های هم‌خطی ضرایب تحمل و VIF نیز در فاصله ۱/۰۰–۱/۰۰ قرار داشت؛ به طوری که بین متغیرهای پیش‌بین، هم‌خطی وجود نداشت و نتایج حاصل از مدل رگرسیون‌ها قابل اتکا بود.

با توجه به داده‌های جدول ۳، بعد تفکر منطقی، مؤلفه عدم وضوح هیجانی را با تبیین ۰/۱۰ درصد واریانس آن مورد پیش‌بینی قرار داد. بعد ارتباط متقابل، مؤلفه عدم پذیرش هیجانی را با تبیین ۰/۰۲ درصد واریانس آن پیش‌بینی نمود. در نهایت، بعد تفکر منطقی، مؤلفه کنترل تکانه را با تبیین ۰/۰۸ درصد واریانس آن مورد پیش‌بینی قرار داد.

جدول ۲. میانگین، انحراف معیار و همبستگی دشواری‌های نظم‌جویی هیجانی و ابعاد کارکردهای تحولی خانواده (۲۰۱ نفر)

متغیر	میانگین ± انحراف معیار	عدم وضوح هیجانی	عدم پذیرش پاسخ هیجانی	دشواری در رفتار هدفمند	کنترل تکانه	دسترسی محدود به راهبردهای نظم‌جویی
توجه و تنظیم	۱۲/۳۴۰ ± ۳/۷۱۹	−۰/۲۲**	−۰/۰۲۰	−۰/۱۰۹	−۰/۲۶**	۰/۱۵۰*
صمیمیت و جذب انسان‌ها	۱۱/۶۶۰ ± ۳/۴۷۳	−۰/۲۳**	−۰/۰۳۰	−۰/۰۴۴	−۰/۱۸**	−۰/۰۴۰
ارتباط متقابل	۱۳/۴۹۵ ± ۴/۶۵۸	−۰/۲۹**	−۰/۱۳۸	−۰/۰۴۵	−۰/۲۴**	−۰/۱۳۷
حل مسأله اجتماعی مشترک	۱۴/۲۰۰ ± ۳/۴۵۶	−۰/۲۱**	−۰/۰۵۴	−۰/۰۹۶	−۰/۲۸*	−۰/۱۰۶
بازنمایی ایده‌ها	۱۱/۳۸۱ ± ۳/۰۷۷	−۰/۲۱**	۰/۰۳۷	−۰/۰۶۱	−۰/۱۴*	−۰/۱۸۰*
تفکر منطقی	۸/۹۳۹ ± ۲/۲۰۷	−۰/۳۰**	−۰/۰۹۲	−۰/۱۲۴	۰/۲۶**	−۰/۱۵۰*
انضباط	۱۰/۳۹۰ ± ۲/۴۰۸	−۰/۲۸**	−۰/۰۱۹	−۰/۰۷۷	−۰/۱۵*	−۰/۱۰۹
عدم وضوح هیجانی	۳/۳۷۰ ± ۳/۳۱۰					
عدم پذیرش پاسخ هیجانی	۶/۰۷۰ ± ۲/۶۵۰					
دشواری در رفتار هدفمند	۷/۶۹۰ ± ۲/۷۱۰					
کنترل تکانه	۶/۳۵۰ ± ۲/۲۸۰					
دسترسی محدود به راهبردهای نظم‌جویی	۴/۴۶۰ ± ۳/۳۶۰					

*P < ۰/۰۵۰، **P < ۰/۰۱۰

www.mui.ac.ir
Proof Version
[Downloaded from rbs.mui.ac.ir on 2026-11-26]
[DOR: 20.1001.1.17352029.1396.15.1.6.5]

جدول ۳. مشخصه‌های آماری رگرسیون گام‌به‌گام ابعاد کارکردهای تحولی خانواده بر دشواری‌های نظم‌جویی هیجانی (۲۰۱ نفر)

متغیر ملاک	گام	متغیر پیش‌بین	R	R^2	درجه آزادی	F	B	Beta	T
عدم وضوح هیجانی	اول	تفکر منطقی	۳۱۷/۰۰۰	۰/۱۰۱	(۱، ۱۸۶)	۲۰/۶۹*	-۰/۱۷۰	-۰/۳۱۰	-۴/۵۴***
عدم پذیرش پاسخ‌های هیجانی	اول	ارتباط متقابل	۰/۱۶۲	۰/۰۲۶	(۱، ۱۸۶)	۴/۹۸*	-۰/۰۸۹	-۰/۱۶۲	-۲/۲۳**
کنترل تکانه	اول	تفکر منطقی	۰/۲۸۳	۰/۰۸۰	(۱، ۱۸۶)	۱۶/۰۶*	-۰/۲۸۹	-۰/۲۸۳	-۴/۰۰***

*P < ۰/۰۵۰، **P < ۰/۰۱۰، ***P < ۰/۰۰۱

نتایج جدول ۴ نیز نشان داد که از بین ابعاد کارکردهای تحولی خانواده، برای گروه مردان، بعد انضباط برای عدم وضوح هیجانی، بعد تعامل متقابل برای مشکل عدم کنترل تکانه و دسترسی محدود به راهبردهای نظم‌جویی هیجانی، پیش‌بینی کننده‌های معنی‌داری بود. برای گروه زنان نیز، بعد توجه و تنظیم برای مشکلات عدم وضوح هیجانی، عدم پذیرش هیجانی و مشکل کنترل تکانه، حل مسأله اجتماعی مشترک برای عدم وضوح هیجانی، بعد بازنمایی و ایده‌ها برای مشکل کنترل تکانه و بعد انضباط برای دسترسی محدود به راهبردهای نظم‌جویی هیجانی، به عنوان پیش‌بینی کننده‌های معنی‌دار به دست آمد.

بحث و نتیجه‌گیری

با توجه به اهمیت کارکردهای تحولی خانواده بر مشکلات نظم‌جویی هیجانی، پژوهش حاضر با هدف پیش‌بینی مشکلات نظم‌جویی هیجانی بر مبنای کارکردهای تحولی خانواده صورت گرفت. نتایج نشان داد که بین کارکردهای تحولی خانواده با برخی از مؤلفه‌های دشواری در نظم‌جویی هیجانی رابطه معنی‌داری وجود دارد.

نخستین یافته‌های پژوهش نشان داد که سطوح تحولی تفکر منطقی با عدم وضوح هیجانی رابطه معنی‌دار منفی و با کنترل تکانه رابطه مثبت معنی‌داری داشت؛ به این صورت که با افزایش فعالیت سطح تفکر منطقی، عدم وضوح هیجانی کاهش و کنترل تکانه افزایش خواهد یافت و مؤلفه تفکر منطقی، پیش‌بینی کننده منفی عدم وضوح هیجانی و پیش‌بینی کننده مثبت کنترل تکانه است. این یافته‌ها با نتایج تحقیق McLaughlin و همکاران (۲۰) همسو است. آن‌ها نشان دادند افراد زمانی که نتوانند از راهبردهای مناسب و مسأله محور برای مقابله با هیجان‌های آزار دهنده خود استفاده نمایند و یا درک درستی از هیجان‌های خود نداشته باشند، به ناچار به رفتارها و اعمالی با نتایج نامطلوب متوسل می‌شوند تا آن‌ها را تعدیل و تغییر دهند و این امر به نوبه خود منجر به مشکلاتی در استفاده از راهبردهای نظم‌جویی آنان خواهد شد (۲۰). به عبارت دیگر، نقص در تعاملات در دوران کودکی می‌تواند پیش‌بین مشکلات ارتباطی و شناسایی هیجان‌ها در بزرگسالی گردد (۲۱). یافته‌های Freed و همکاران نیز نشان می‌دهد که کارکردهای کلی خانواده با میزان درک و برچسب زدن به تجربیات هیجانی نوجوانان مرتبط است و با سطوح نشانه‌های افسردگی پایین‌تر ارتباط دارد (۲۲). آنان این مطلب را این‌گونه مفهوم‌سازی می‌کنند که نقص در وضوح هیجانی، از بدکارکردی فرزندپروری یا دیگر موضوعات درون خانواده مانند تعاملات ضعیف تغذیه می‌شود (۲۲). عالی و کدیور در پژوهش‌های خود مطرح می‌کنند که در مدل تحول یکپارچه انسان، خانواده سالم، خانواده‌ای است که در رویارویی با مشکلات، منطقی و واقع‌بینانه عمل می‌کند و اعضای آن متفکران واقع‌بین می‌باشند که در مواجهه با مسایل بیشتر منطقی و کمتر هیجانی هستند (۲۳). زمانی که رویکرد خانواده، مواجهه هیجانی با مشکلات باشد و فضای ابراز عاطفی و هیجانی نگرانی‌ها و آشفتگی‌ها وجود نداشته باشد، این مسایل منجر به مشکلاتی در کنترل هیجانات در زمان مواجهه با هیجانات منفی خواهد شد (۲۴).

یافته سوم به دست‌آمده از پژوهش، حاکی از ارتباط بین سطوح ارتباط متقابل در خانواده با عدم پذیرش پاسخ‌های هیجانی است؛ به این معنی که عدم پذیرش پاسخ‌های هیجانی از روی سطح ارتباط متقابل در خانواده قابل پیش‌بینی می‌باشد. همسو با یافته حاصل، پژوهشگران متعددی چندین عامل را در اجتماعی شدن هیجانات کودکان شامل پاسخ‌های والدینی به عاطفه کودکان، فضای هیجانی خانواده و کارکرد بین فردی در خانواده دخیل می‌دانند (۲۵، ۱۵).

جدول ٤. مشخصه‌های آماری رگرسیون گام‌به‌گام ابعاد کارکردهای تحولی بر دشواری‌های نظم‌جویی هیجان به تفکیک زنان و مردان

گروه	متغیر ملاک	گام	متغیر پیش‌بین	R	R^2	درجه آزادی	F	B	Beta	T
مردان	عدم وضوح هیجانی	اول	انضباط	۰/۳۱	۰/۱۰	(۱، ۱۳۰)	۱۴/۷۱***	-۰/۱۷۰	-۰/۳۱	-۳/۸۳***
	کنترل تکانه	اول	تعامل متقابل	۰/۲۴	۰/۰۶	(۱، ۱۳۰)	۸/۵۳**	-۰/۱۶۰	-۰/۲۴	-۲/۹۲**
	دسترسی محدود به راهبردهای نظم‌جویی هیجانی	اول	تعامل متقابل	۰/۲۲	۰/۰۵	(۱، ۱۲۹)	۷/۰۰**	-۰/۲۳۰	-۰/۲۲	-۲/۶۴**
زنان	عدم وضوح هیجانی	اول	توجه و تنظیم	۰/۴۳	۰/۱۸	(۱، ۵۳)	۱۲/۱۰***	-۰/۱۷۰	-۰/۴۳	-۳/۴۷***
		دوم	توجه و تنظیم	۰/۵۴	۰/۲۹	(۲، ۵۲)	۱۰/۸۲***	-۰/۴۴۰	-۱/۱۲	-۴/۱۳***
			حل مسأله اجتماعی مشترک	-۰	–	–	۴/۷۶***	۰/۲۸۰	۰/۷۶	۲/۸۲**
	عدم پذیرش پاسخ‌های هیجانی	اول	توجه و تنظیم	۰/۲۹	۰/۰۸	(۱، ۵۳)	۴/۹۹*	-۲/۲۴۰	-۰/۲۹	-۲/۲۳*
	مشکل کنترل تکانه	اول	توجه و تنظیم	۰/۴۸	۰/۲۳	(۱، ۵۳)	۱۶/۵۳***	-۰/۳۶۰	-۰/۴۸	-۴/۰۶***
		دوم	توجه و تنظیم	۰/۵۵	۰/۳۰	(۲، ۵۲)	۱۱/۴۶***	-۰/۵۴۰	-۰/۷۳	-۴/۵۸***
			بازنمایی و ایده‌ها	–	–	–	–	۰/۲۶۰	۰/۳۵	۲/۲۲*
	دسترسی محدود به راهبردهای نظم‌جویی هیجانی	اول	انضباط	۰/۲۸	۰/۰۸	(۱، ۵۳)	۴/۶۵*	-۰/۳۸۰	-۰/۲۸	-۲/۱۵*

*P < ۰/۰۵۰، **P < ۰/۰۱۰، ***P < ۰/۰۰۱

[Downloaded from rbs.mui.ac.ir on 2026-11-26]
[DOR: 20.1001.1.17352029.1396.15.1.6.5]
Proof Version

آن‌ها عنوان نمودند والدینی که حساس، حمایتگر و پاسخگو بـه تجربیـات هیجانی کودکان خود هستند، بافت رشد دهنده‌ای را برای پـرورش مهـارت‌هـای هیجانی کودکان ایجاد می‌کنند، روابط خانواده مثبت و محیط خانوادگی منسجم، آهنگ پذیرش را برای کودکان جهت تجربه و یادگیری درباره تجربیات هیجـانی به ارمغان می‌آورد؛ در حالی که روابط خانوادگی منفی، انتقادگر و خصـومت‌آمیـز، می‌تواند کودکان را برای نیازهـای هیجـانی خـود دلسـرد کنـد (۲۵، ۱۵). یافتـه حاصل را می‌توان چنین تبیین کرد کـه در خـانواده‌هـای برخـوردار از توانمنـدی برقراری ارتباط متقابل عمیق و گسترده، همه اعضای خانواده به گونه هدفمنـد و متناسبی با توانمندی‌های خود با هم تعامل می‌کنند. در این سطح تحـولی، اعضـای خانواده قادر به مبادله احساسات، نیت‌ها و افکار خود با دیگران هستند (۲۶).

نتایج پـژوهش High و Scharp نشـان داد کـه در خـانواده‌هـایی کـه در جهت‌گیری گفت و شنود نمره بالاتری می‌گیرند، ارتباطات خودانگیخته و آزادانـه بیشتری وجود دارد (۲۷). والدین این خانواده‌ها بیشتر دربـاره افکـار و احساسـات خود با فرزندانشان صحبت کرده، آن‌ها را به ابراز هیجـان تشـویق مـی‌نماینـد و توجه آن‌ها را به انگیزه‌ها و احساسات دیگران جلب می‌کنند، در نتیجه، فرزنـدان این خانواده‌ها می‌آموزند که هیجان‌های خود را چه مثبت و چه منفـی بپذیرنـد و قادر به درک هیجانات خود و دیگران نیز باشند. Freed و همکاران نیـز اذعـان می‌کنند که محیط خانواده می‌تواند از طریق شکل دادن باورهایی درباره پـذیرش و ابراز هیجانات اثرگذار باشد (۲۲). برای مثال، کودکانی کـه در محـیط‌هـایی بـا ابرازگری هیجانی پایین رشد می‌کننـد و تعـاملات آن‌هـا، نحـوه تفسـیر درسـت هیجانات و پاسخگویی به آن‌ها را فراهم نمی‌کند، ممکن است تـا کودکـان را در نشان دادن و یا تجربیات هیجانی‌شان دلسرد کند. بـه عبـارت دیگـر، بچـه‌هـای خانواده‌هایی با ابرازگری هیجانی بالا و تعامل، می‌توانند در کلامی‌سـازی و ابـراز احساسات خود احساس راحتی کنند و این پیام را دریافـت نماینـد کـه هیجانـات قابل پذیرش است (۲۸).

نقش پیش‌بینی کنندگی کارکردهای تحولی خانواده به تفکیک جنسیت نیـز بیانگر آن بود که از بین مؤلفه‌های کارکردی تحولی خـانواده بـرای مـردان، بعـد انضباط قادر به پیش‌بینی عدم وضـوح هیجـانی و بعـد تعامـل متقابـل قـادر بـه پیش‌بینی عدم کنترل تکانه و دسترسی محدود به راهبردهای نظم‌جویی هیجانی بود. این یافته با نتایج برخی مطالعات (۳۰، ۲۹) همخوانی دارد. برای گروه زنـان نیز، بعد توجه و تنظیم قادر به پیش‌بینـی عـدم وضـوح هیجـانی، عـدم پـذیرش هیجانی و مشکل کنترل تکانـه، بعـد حـل مسـأله اجتمـاعی مشـترک قـادر بـه پیش‌بینی عدم وضوح هیجانی، بعد بازنمایی و ایده‌ها قادر به پـیش‌بینـی مشـکل کنترل تکانه و بعد انضباط برای دسترسـی محـدود بـه راهبردهـای نظـم‌جـویی هیجانی، پیش‌بینی کننده‌های معنی‌داری بود که با یافته‌های پـژوهش Morris و همکاران (۳۱) مطابقت دارد. نتایج مطالعات حاکی از آن بـود کـه در مـردان و زنان سطح بالاتر بازنمایی، ایده‌ها و تفکر منطقی، دشواری هیجانی پایین‌تـری را به دنبال دارد. Fitzpatrick معتقـد اسـت، خـانواده‌هـایی کـه بـا جهـت‌گیـری همنوایی در تعاملات خود بر همگونی عقاید، نگرش‌هـا و اجتنـاب از تعـارض بـا یکدیگر تأکید دارند، فرزندان بهتر می‌توانند احساسات خود را بروز داده، کمتـر در معرض مسایل چالش‌انگیز و اختلاف برانگیز قـرار مـی‌گیرنـد و اعضـا بـه جـای کنترل احساسات یکدیگر، خودشان را به تجربه‌های احساسی همدیگر هماهنـگ و تنظیم می‌کنند (۳۲). افراد خانواده درباره دامنه گسترده‌ای از احساس‌هـا ماننـد دوسـت داشـتن، صـمیمیت، پرخاشـگری، کنجکـاوی و حسـادت، بـه گفتگـو می‌پردازند. اعضا به ایده‌های هم سعه صدر نشان می‌دهند، آن‌هـا را بـا هـم بـه اشتراک می‌گذارند، درباره آن‌ها گفتگو می‌کنند و در خلال این گفتگو، احساسات یکدیگر را غنا می‌بخشـند و مشـکلات کمتـری در نظـم‌جـویی هیجـان تجربـه می‌کنند (۳۳).

در مجموع، نتایج پـژوهش حاضـر نشـان داد کـه کـارکرد تحـولی خـانواده می‌تواند نقش پیش‌بینی کنندگی مهمی در مشکلات نظم‌جـویی هیجـان داشـته باشد. از آن‌جایی که نمونه‌های پژوهش از والدین دانش‌آموزان به صورت هدفمند انتخاب شد و شامل همه افراد جامعه نیسـت، بایـد جوانـب احتیـاط را در تعمـیم نتایج رعایت نمود. بنابراین، پیشنهاد می‌گردد که مطالعات مشابه آینـده بـر روی سایر افراد و گروه‌های بالینی گوناگونی انجام گیرد.

سپاسگزاری

از والدین محترم و همه عزیزانی که در انجام پژوهش حاضـر همکـاری نمودنـد، تشکر و قدردانی به عمل می‌آید.

References

1. Garnefski N, Kraaij V, Spinhoven P. Negative life events, cognitive emotion regulation and emotional problems. Pers Individ Dif 2001; 30(8): 1311-27.
2. Calkins SD. Origins and outcomes of individual differences in emotion regulation. Monogr Soc Res Child Dev 1994; 59(2-3): 53-72.
3. Amstadter A. Emotion regulation and anxiety disorders. J Anxiety Disord 2008; 22(2): 211-21.
4. Gratz KL, Tull MT. Emotion regulation as a mechanism of change in acceptance-and mindfulness-based treatments. In: Baer RA, Editor. Assessing mindfulness & acceptance processes in clients: illuminating the theory & practice of change. Oakland, CA: New Harbinger Publications; 2010. p. 107-33.
5. Sheppes G, Suri G, Gross JJ. Emotion regulation and psychopathology. Annu Rev Clin Psychol 2015; 11: 379-405.
6. Aldao A, Nolen-Hoeksema S, Schweizer S. Emotion-regulation strategies across psychopathology: A meta-analytic review. Clin Psychol Rev 2010; 30(2): 217-37.
7. Bjureberg J, Ljotsson B, Tull MT, Hedman E, Sahlin H, Lundh LG, et al. Development and Validation of a Brief Version of the Difficulties in Emotion Regulation Scale: The DERS-16. J Psychopathol Behav Assess 2016; 38(2): 284-96.
8. Gratz KL, Roemer L. Multidimensional assessment of emotion regulation and dysregulation: development, factor structure, and initial validation of the difficulties in emotion regulation scale. J Psychopathol Behav Assess 2004; 26(1): 41-54.
9. Sippel LM, Roy AM, Southwick SM, Fichtenholtz HM. An examination of the roles of trauma exposure and posttraumatic

Proof Version

[Downloaded from rbs.mui.ac.ir on 2026-11-26]
[DOR: 20.1001.1.17352029.1396.15.1.6.5]

stress disorder on emotion regulation strategies of Operation Iraqi Freedom, Operation Enduring Freedom, and Operation New Dawn veterans. Cogn Behav Ther 2016; 45(5): 339-50.
10. Yi CY, Gentzler AL., Ramsey MA, Root AE. Linking maternal socialization of positive emotions to children's behavioral problems: The moderating role of self-control. J Child Fam Stud 2016; 25(5): 1550-8.
11. Ford BQ, Mauss IB. Culture and emotion regulation. Curr Opin Psychol 2015; 3: 1-5.
12. Grandey AA, Krannitz MA. Emotion Regulation at Work and at Home. In: Allen TD, Eby LT, Editors. The Oxford Handbook of Work and Family. Oxford, UK: Oxford University Press; 2016. p. 81.
13. Rutherford Helena JV, Wallace Norah S, Laurent Heidemarie K, Mayes Linda C. Emotion regulation in parenthood. Dev Rev 2015; 36: 1-14.
14. Shewark E, Blandon AY. Mothers' and Fathers' emotion socialization and children's emotion regulation: a within-family model. Soc Dev 2015; 24(2): 266-84.
15. Kelada L, Hasking P, Melvin G. Adolescent NSSI and recovery, the role of family functioning and emotion regulation. Youth Soc 2016.
16. El-Khabbaz R, Hill-Chapman G, Hardy TK, Wrighten SA. Trait emotion, emotional regulation, and parenting styles. J Educ Develop Psychol 2015; 5(2): 119-35.
17. Kaji H, Shimatsu A, Okimura Y, Tanaka T, Hizuka N, et al. Development and validation of a new questionnaire assessing quality of life in adults with hypopituitarism: adult hypopituitarism questionnaire (AHQ). PLoS ONE 2012; 7(9): e44304.
18. Shareh H. Effectiveness of behavioral activation group therapy on attributional styles, depression, and quality of life in women with breast cancer. J Fundam Ment Health 2016; 18(73): 179-88. [In Persian].
19. Shahabi M. The comorbidity of generalized anxiety disorder and depression: drawing of emotional profile and investigation of efficacy of emotion regulation therapy [Thesis]. Mashhad, Iran: School of Educational Sciences and Psychology, Ferdowsi University of Mashhad; 2017. [In Persian].
20. McLaughlin KA, Hatzenbuehler ML, Mennin DS, Nolen-Hoeksema S. Emotion dysregulation and adolescent psychopathology: a prospective study. Behav Res Ther 2011; 49(9): 544-54.
21. Turpyn CC, Chaplin TM, Cook EC, Martelli AM. A person-centered approach to adolescent emotion regulation: Associations with psychopathology and parenting. J Exp Child Psychol 2015; 136: 1-16.
22. Freed RD, Rubenstein LM, Daryanani I, Olino TM, Alloy LB. The relationship between family functioning and adolescent depressive symptoms: the role of emotional clarity. J Youth Adolesc 2016; 45(3): 505-19.
23. Aali S, Kadivar R. Predicting the mental health profile based on the developmental family function components. J Fundam Ment Health 2015; 17(6): 300-7. [In Persian].
24. Chen SH, Zhou Q, Main A, Lee EH. Chinese American immigrant parents' emotional expression in the family: Relations with parents' cultural orientations and children's emotion-related regulation. Cultur Divers Ethnic Minor Psychol 2015; 21(4): 619-29.
25. Fosco GM, Grych JH. Capturing the family context of emotion regulation, a family systems model comparison approach. J Fam Issues 2013; 34(4): 557-78.
26. Dunsmore JC, Booker JA, Ollendick TH, Greene RW. Emotion socialization in the context of risk and psychopathology: maternal emotion coaching predicts better treatment outcomes for emotionally labile children with oppositional defiant disorder. Soc Dev 2016; 25(1): 8-26.
27. High AC, Scharp KM. Examining family communication patterns and seeking social support direct and indirect effects through ability and motivation. Hum Commun Res 2015; 41(4): 459-79.
28. Heron-Delaney M, Kenardy JA, Brown EA, Jardine C, Bogossian F, Neuman L, et al. Early maternal reflective functioning and infant emotional regulation in a preterm infant sample at 6 months corrected age. J Pediatr Psychol 2016; 41(8): 906-14.
29. Carstensen LL, Fung HH, Charles ST. Socioemotional selectivity theory and the regulation of emotion in the second half of life. Motiv Emot 2003; 27(2): 103-23.
30. Blair BL, Perry NB, O'Brien M, Calkins SD, Keane SP, Shanahan L. Identifying developmental cascades among differentiated dimensions of social competence and emotion regulation. Dev Psychol 2015; 51(8): 1062-73.
31. Morris AS, Silk JS, Steinberg L, Myers SS, Robinson LR. The role of the family context in the development of emotion regulation. Soc Dev 2007; 16(2): 361-88.
32. Fitzpatrick MA. Family communication patterns theory: Observations on its development and application. J Fam Commun 2004; 4(3-4): 167-79.
33. Rote WM, Smetana JG. Patterns and predictors of mother-adolescent discrepancies across family constructs. J Youth Adolesc 2016; 45(10): 2064-79.

Proof version

[Downloaded from rbs.mui.ac.ir on 2026-11-26]

[DOR: 20.1001.1.17352029.1396.15.1.6.5]

Predicting Difficulties in Emotion Regulation based on Developmental Family Function

Mehrnesa Shahabi[1], Sayed Amir Aminyazdi[2], Ali Mashhadi[2], Jafar Hasani[3]

Original Article

Abstract

Aim and Background: In recent years, a problem related to Inability to emotion regulation has led many researchers to study and determine variables associated with it. These variables can include family functions. Therefore, the aim of the present study was to Predicting Difficulties in Emotion Regulation based on Developmental Family Function.

Methods and Materials: The study was descriptive correlational. The sample group included 201 parents of elementary school students in the academic year 2014-2015 in Tehran city who were selected by purposive sampling. The participants completed the Developmental Family Function Assessment Questionnaire (DFFAQ) and Difficulties in Emotion Regulation Scale (DERS-16). Data analysis was performed using spss-19 software and Pearson correlation coefficient and multiple regression analysis.

Findings: The results showed that Dimension of Developmental Family have significant relationship With some components of Difficulties in Emotion. Also among the Seven Dimension of Developmental Family Function, Three Dimension (logical thinking, two-way interaction, make representations and ideas) had predictive power for some components of Difficulties in Emotion Regulation (Lack of emotional clarity, Rejection emotional, impulse control and repression) and logical thinking with explanation of 10% of variance in Lack of emotional clarity had the highest coefficient For Difficulties in Emotion Regulation.

Conclusions: From the findings of this study, it can be inferred that Dimension of Developmental Family Function were important predictors of Difficulties in Emotion Regulation. Therefore, attention them in Emotion Regulation therapy and programs of family education can lead to Decrease emotion regulation problems and more effective outcomes.

Keywords: Emotion, Family, Regulation

Citation: Shahabi M, Aminyazdi SA, Mashhadi A, Hasani J. **Predicting Difficulties in Emotion Regulation based on Developmental Family Function.** J Res Behav Sci 2017; 15(1): 35-41.

Received: 07.12.2016 Accepted: 10.02.2017

Proof Version

1- PhD Student, Department of Psychology, School of Educational Sciences and Psychology, Ferdowsi University of Mashhad, Mashhad, Iran
2- Associate Professor, Department of Clinical Psychology, School of Educational Sciences and Psychology, Ferdowsi University of Mashhad, Mashhad, Iran
3- Associate Professor, Department of Clinical Psychology, School of Psychology and Educational Sciences, Kharazmi University, Tehran, Iran
Corresponding Author: Sayed Amir Aminyazdi, Email: yazdi.amin@gmail.com

[Downloaded from rbs.mui.ac.ir on 2026-11-26]
[DOR: 20.1001.1.17352029.1396.15.1.6.5]